

**CASE FOR SUPPORT - ONS VERHAAL
BEHOUD HET ERFG OED,
STEUN DE ZAANSCH E MOLEN**

JULI 2025

VERENIGING DE ZAAISCHE MOLEN

DE MOLENS OP DE KALVERRINGDIJK

Het succes van de zeventiende eeuw in Nederland is voor een belangrijk deel te danken aan de Zaanse industriemolens. Zaanse innovaties en de industriemolens maakten het mogelijk om grondstoffen van over de hele wereld in de Zaanstreek te bewerken en verder over de wereld te verhandelen via Amsterdam. Nederland bloeide op dankzij het hout dat in de Zaanstreek werd gezaagd, de olie die uit plantenzaden werd geslagen, het pigment die uit mineralen werd gemalen en het papier dat uit lompen werd gemaakt. De Zaanse molens waren de werktuigen die deze transformatie van Nederland tot centrum van de wereldhandel, mede mogelijk maakten. Gedurende 400 jaar maalden de molens langs de oevers van de Zaan. Met de meer dan 1100 molens was de Zaanstreek destijds een heus industriepark. Maar de tijden veranderden en in 1925 waren ze bijna allemaal verdwenen. Het succes van deze houten fabrieken werd ingehaald door de vooruitgang: hout werd steen en wind werd stoom en elektriciteit. Het molenvolk verdween en de arbeider overwon.

Kon dit erfgoed zomaar verdwijnen? Nee, vonden Frans Mars en Pieter Boorsma, die in 1925 de vereniging De Zaanse Molen oprichtten. De windmolenindustrie was de eeuwen ervoor té belangrijk geweest voor de maatschappelijke en economische ontwikkeling van de Zaanstreek en voor Nederland als handelsnatie. Vele Nederlandse industrieën zijn er uit voort gekomen. Denk aan Duyvis, Honig, of Lassie. Bovendien zijn deze molens en de ambacht uniek, ten opzichte van weidemolens in Nederland. Het olieslaan, het maken van papier en zagen van hout gebeurt nergens anders in Nederland en misschien wel de wereld zoals in onze industriemolens. Tot vandaag de dag zijn onze molens in staat te produceren, als waar werkend erfgoed. Allemaal met de windkracht als aandrijver! De vereniging had en heeft nog steeds als taak om de Zaanse industriemolens te behouden en te beheren, én de kennis over het belang voor de ontwikkeling van de Zaanstreek en de breed gedragen liefde voor de molens levend te houden.

WAT DOEN WIJ?

In ons werkende erfgoed, kunnen bezoekers nog altijd het molenerfgoed en het ambachtelijke beroep van molenaar van dichtbij meemaken. Naast het beheren en behouden van onze 13 industriemolens, vertellen we het menselijke verhaal van dit Zaanse molenerfgoed in het Molenmuseum. Hier kunnen bezoekers aan de hand van acht historische gidsen ook al bijna een eeuw lang de techniek, de fascinerende verwerking van producten en molens in de schilderkunst bewonderen. De Zaanse Molen bereikt de hele wereld, van toeristen tot schoolkinderen, van Zaankanters tot de rest van de wereld door educatieprogramma's, onderhoud, historisch onderzoek en de productie van ambachtelijk werk.

Jongeren en (molen)educatie

Om het Zaanse molenerfgoed levend te houden is het belangrijk dat ook de jongere generatie wordt bereikt. Educatie is daarom een kerntaak voor De Zaanse Molen. Via onze onderwijsprogramma's betrekken we scholen bij het molenerfgoed. Jongeren kunnen hier van jongs af aan alles leren over de molens aan de hand van programma's met verschillende molenthema's.

Voor de echt geïnteresseerde jongeren is er de Modelbouwclub, ook wel bekend als de timmerclub, waar jonge molenliefhebbers modelmolens bouwen. Veel van onze huidige molenaars zijn hier ooit begonnen.

Daarnaast spelen onze molens en molenaars een actieve rol in de opleiding tot molenaar. Verschillende molens van de vereniging fungeren als opleidingsmolens en menig van onze molenaars zijn begeleiders en examinatoren binnen deze opleiding.

Onderhoud; klein en groot

De Zaanse Molen zet zich met volle toewijding in voor het behoud van onze unieke molens. Naast het reguliere onderhoud streven wij ernaar om de molens in optimale staat te houden én historisch verantwoord te presenteren aan het publiek. Dit vraagt soms om ingrijpende restauraties of groot onderhoud dat de reguliere ticketinkomsten ruimschoots overstijgt.

Een voorbeeld hiervan is de restauratie van molen Het Pink. De totale kosten van dit project bedragen meer dan €800.000 die niet volledig gedekt kunnen worden met de reguliere inkomsten. Om deze kosten te kunnen dekken zijn wij afhankelijk van fondsen, eenmalige subsidies, donaties of sponsorgelden.

Om voorbereid te zijn op toekomstige kosten, heeft de Technische Advies Commissie (TAC) van de vereniging een groot onderhouds- en restauratieplanning opgesteld tot en met 2030. Op de planning staan onder andere:

- De restauratie van de fundering en wiekenkruis van De Bleeke Dood
- Het wiekenkruis van De Huisman
- Het rietdek van De Koker
- Het rietdek van De Bonte Hen
- En de schoeiingen van de molenerven in het algemeen

Onverwachte restauratie; onverwachte kosten

In 2023 werd per toeval ontdekt dat er een scheur zat in één van de roeden van De Kat. Er werd onmiddellijk een onderzoek gestart om te voorkomen dat hetzelfde probleem zich bij andere molens zou voordoen. Tot overmaat van ramp blijkt dat de roeden van zowel De Schoolmeester als De Gekroonde Poelenburg risico lopen. Vooral bij De Schoolmeester is de situatie het meest ernstig en moeten we meteen op zoek naar een oplossing.

Reserves voor dit soort onvoorzien onderhoud zijn al beperkt, dus dit creëerde extra zorgen. Hoewel De Kat inmiddels weer draait, draait De Schoolmeester alleen nog om in leven te blijven...

DE KONINGSSPIL IN BEWEGING VAN
MEELMOLEN DE KOKER IN WORMER

Molenproducten; historische ambacht voor de moderne markt

Als werkend erfgoed produceren wij nog altijd producten op ambachtelijke wijze. Onze molenproducten worden gemaakt voor bedrijven, maar zijn ook verkrijgbaar voor particulieren. Gebruik bijvoorbeeld onze pindaolie van De Zoeker voor een heerlijk wokgerecht, waarvan je de ingrediënten hebt gesneden op onze houten snijplanken van Het Jonge Schaap. Deze productie komt voort uit eeuwenoude tradities, waarin vakmanschap en circulariteit hand in hand gaan. Dit zijn waarden die vandaag de dag nog van groot belang zijn.

Museum, collectiebeheer en archief

In het Molenmuseum kunnen bezoekers van jong en oud op een interactieve manier kennismaken met 400 jaar Zaanse molengeschiedenis. Het museum wordt verder verrijkt met informatie uit, waarin een omvangrijk historisch archief is gedigitaliseerd.

Dit collectiebeheer en deze digitalisering leveren een waardevolle bijdrage aan het behoud én de verspreiding van kennis over ons werk en het Zaanse molenerfgoed. Bovendien wordt het museum volop gebruikt voor lezingen, ambachtelijke demonstraties, educatieve activiteiten, groepsactiviteiten. En dit is nog maar een greep uit de activiteiten!

Onze molens, onze trots

Vandaag de dag bezit De Zaanse Molen 13 molens. Zes van de molens staan aan de Kalverringdijk, op wat nu de Zaanse Schans is. Elf van onze industriemolens zijn rijksmonumenten, en één is een exacte replica. Maar alle molens hebben hun eigen geschiedenis, identiteit en bijdrage aan de voortzetting van het molenerfgoed.

- één specerijenmolen; De Huisman
- twee meelmolens; De Bleeke Dood en De Koker
- één verfmolen: De Kat
- twee houtzaagmolens; Het Jonge Schaap en De Gekroonde Poelenburg
- vier oliemolens; Het Pink, De Zoeker, De Bonte Hen, De Ooievaar
- één pelmolen; Het Prinsenhof
- twee papiermolens; De Schoolmeester en (ook slijpmolen) De Jonge Dirk

WIE VOEREN DEZE TAKEN UIT?

Door de jaren heen is een gepassioneerde molengemeenschap ontstaan, die met het wel en wee van de vereniging meeleeft. Tegenwoordig houden meer dan 300 vrijwilligers de molens draaiende. Elke locatie heeft een hechte vrijwilligersgroep. Maar het zijn ook vrijwilligers die de onderhoudsprojecten leiden in de TAC, meedenken in het vrijwilligersbeleid in de vrijwilligers advies commissie (VAC), of die de modelbouwclub leiden. Al deze betrokken vrijwilligers houden de molens letterlijk en figuurlijk draaiende. Zij worden ondersteund door ongeveer een team van ongeveer 10 Fte aan medewerkers die verantwoordelijk zijn voor de organisatorische en administratieve taken, waaronder acht beroepsmolenaars. Hierbij zorgen onze 3500 leden en 300 vrienden voor onvoorwaardelijke steun.

Door deze taken uit te dragen onderhouden we de kennis en liefde over het molenerfgoed, het molenaarsambacht en zorgen we dat we klaar zijn voor de omwentelingen die de toekomst ons brengt. Dat kan echter alleen gegarandeerd worden wanneer onze molens blijven draaien. Het noodzakelijke onderhoud dat hiervoor nodig is dreigt ernstig in gevaar te komen.

HOE HOUDEN WE DE MOLENS DRAAIENDE?

In 2025 hebben we het 100-jarige bestaan van deze toegewijde vereniging gevierd. Een eeuw waarin we met hart en ziel hebben gewerkt aan het behoud van het unieke Zaanse molenerfgoed. Het jubileum was een mooi moment om terug te blikken op de rijke geschiedenis, stil te staan bij de huidige ontwikkelingen en ons voor te bereiden op de komende 100-jaar. Dit jubileum vierden wij dan ook onder het motto:

“De Zaanse Molen verbindt – Heden, Verleden, Toekomst”

Al honderd jaar zorgen wij ervoor dat de molens blijven draaien, dat vakmanschap wordt doorgegeven, en dat bezoekers, jong en oud, kunnen ervaren hoe de wind onze streek groot heeft gemaakt. Dat doen we met passie, dankzij de inzet van onze vrijwilligers, leden, vrienden en sponsors.

Om al deze waardevolle activiteiten voort te zetten hebben we echter ook een stevige financiële basis nodig. De opbrengsten uit bezoekers en winkels houden de molens draaiend, maar zijn niet voldoende om het noodzakelijke onderhoud, educatieprojecten en essentiële restauraties te bekostigen.

Bovendien laat de geschiedenis zien dat het lokale bedrijfsleven onmisbaar is in het levend houden van dit erfgoed. Daarom vragen wij de steun van het huidige bedrijfsleven. Sponsors, ofwel bedrijfsmolencompagnons, van De Zaanse Molen helpen niet alleen met het behoud, maar vertegenwoordigen ook het verhaal dat deze molens vertellen. Dat is een verhaal van innovatie, ambacht en Zaanse trots.

Om het molenerfgoed ook in de komende honderd jaar te kunnen behouden, hebben we jaarlijks €150.000 extra nodig. Met die middelen kunnen we noodzakelijke restauraties uitvoeren, educatieve programma's blijven ontwikkelen en de molens letterlijk en figuurlijk draaiende houden.

Word daarom **Bedrijfsmolencompagnon “De Wind”** of doe mee met ons onderzoek en bespreek verdere mogelijkheden.

Uw steun houdt de molens in beweging!

BIJLAGE 1. DE WIND

DE WIND

DE WIND, DIE IS VOOR IEDEREEN

Voor €500 per jaar steunt uw bedrijf essentieel industrieel erfgoed, het beheer van de collectie en archief, de inzet van vrijwilligers en het vertellen van het verhaal van De Zaanse Molen.

Als dank ontvangt uw bedrijf:

Uitnodigingen

- Openingen van de wissel tentoonstellingen

Promotie

- Vermelding van uw bedrijfslogo op de website

Toegang

- 2 Zaanse Molen Combikaarten eenmalig in te zetten
- Eenmalig toegang en rondleiding in een molen naar beschikbaarheid voor 10 personen

DE WIEKEN EN DE KONINGSSPIL

DE WIEKEN EN DE KONINGSSPIL

Vanaf €2000 per jaar onderzoeken wij momenteel de mogelijkheden voor een duurzamere samenwerking. Bent u geïnteresseerd meer te sponsoren, dan nodigen wij u van harte uit om samen te kijken naar de invulling van dit sponsorpakket.

Samen bouwen we aan een duurzame sponsorpropositie voor De Wieken en De Koningsspil, voor €2000 of €5000. Wij bespreken graag met u wat u drijft om te sponsoren, van zichtbaarheid op locatie, tot gezamenlijke evenementen.

